

Alexandru Kirițescu (I)

I. DRAMATURG

S-a născut la 28 martie 1888 la Pitești și a murit la București, la 7 aprilie 1961.

Elev al liceului „Gh. Lazăr” din București. În 1915 absolvă Facultatea de drept din București.

Debutul în dramaturgie are loc la 10 ianuarie 1914 cu piesa **Învînșii** jucată pe scena Teatrului Național, sub directoratul lui Pompiliu Eliade (piesă în care Eugen Lovinescu relevă o „remarcabilă abilitate scenică”).

Desfășoară o intensă activitate publicistică la „Adevărul” (unde susține cronică moravurilor bucureștene), semnează cronică teatrală în „Lupta”, „Cuvîntul”, „Gazeta”, sub pseudonimul Cadet Roussel. Între 1938—1940 este consilier cultural al României la Roma, prilej pe care îl folosește pentru a se documenta asupra cetăților italiene, în planul creației dramaturgice rezultând ulterior „trilogia Renașterii” (**Borgia**, **Nunta din Perugia**, **Michelangelo**). Desfășoară o serie de activități legate de viața teatrală: este inspector al Teatrului Național, membru al comitetului de lectură, membru în comitetul de redacție al revistei „Rampa” (ianuarie 1947) în noua sa formă, președinte al Societății Autorilor Dramatici, pînă în 1949, cînd s-a constituit Uniunea Scriitorilor din România.

După piesa **Învînșii**, reprezentată în 1914, urmează **Marcel & Marcel** sau **Anișoara și ispita** (Teatrul Național — 1928), prima piesă din „trilogia burgheză”, care cuprinde, în continuare, **Florentina** (Teatrul Național — 1931) și **Culbul cu viespi** — cunoscut ulterior sub titlul **Galțele** (Compania Bulandra-Storin-Manolescu-Maximilian — 1928 și Teatrul Național — 1933). După Eliberare, **Galțele** se reiau la Teatrul Național din Bucu-

rești — sala Sf. Sava, la 28 februarie 1945, în regia lui Vasile Enescu, cu Sonia Cluceru, Cella Dima, Maria Voluntaru și alții, fiind apoi montată în zeci de teatre de-a lungul timpului și considerată drept cea mai reprezentativă piesă a autorului.

Urmează comedia **Lăcustele** (Teatrul Național — 1934), **Intermezzo** (Teatrul Național — 1943) și piesele din „trilogia Renașterii” **Borgia** — frescă în 12 tablouri (Teatrul Național — 1936, cu Maria Ventura în travesti, în rolul lui Cezar Borgia!), **Nunta din Perugia** (Teatrul Național — 1947) și **Michelangelo** (Teatrul Național — 1948).

În 1945 i se joacă în premieră comedia **Dictatorul**, iar în 1960, **Moș Teacă**.

Alături de aceste lucrări, Alexandru Kirițescu dă și o serie de compuneri mai puțin însemnate, librete de operetă, texte de revistă, piese într-un act pentru amatori. Amintim cîteva dintre aceste titluri: **Marseilleza** (1948), **Tarsița și Roșiorul** — libret de operetă (1949), **Cîntecul de nuntă**, piesă într-un act (1950), **Darul frăției, Dreptate, Dulapul cu oglindă, Așa cere politica, Răzbunarea Catrinei, Negustorie cîstită**. Cu viața mergem înainte — piese într-un act, difuzate radiofonic, **Dama cu camelii** — piesă în 4 acte și un prolog, după Dumas-fiul, (1945—1946), **Frou-Frou**, comedie în 4 acte după Meilhac și Halévy (1947—1948) etc.

II. LUCRĂRI DRAMATICE REPREZENTATE*

1945, 25 octombrie — **DICTATORUL**, comedie

Teatrul „Regina Maria” (teatrul fostei Companii Bulandra). Cu: Nicu Dumitriu, Nelly Sterian, Lily Carandino, Carmen Stănescu și alții.

Piesa s-a mai jucat la Teatrul de Stat din Oradea (în 1975) și la Teatrul Evreiesc de Stat (în 1977).

„Al. Kirițescu a scris **Dictatorul** în anul 1943, în plină dictatură fascistă, comedia vizînd cît se poate de transparent un personaj de prim-plan al regimului antonescian, furnizînd un frumos exemplu de atitudine antifascistă, onorantă pentru întreaga intelectualitate română. Decupînd din contextul vremii un anume personaj, punîndu-l sub lupă și demascîndu-i putreziciunea morală, materializată în demagogie ordinară, afacerism veros, lichelism politic, Kirițescu a vrut

* Conform principiului enunțat la începutul lucrării noastre, menționăm doar lucrările dramatice scrise și reprezentate după 1944

să dea b imagine a întregului, virulența satirei avînd în obiectiv întreaga structură a regimului, ai cărui stîlpi de boltă au fost corupția, demagogia și eludarea celor mai elementare interese ale maselor populare. Scrisă „la cald”, comedia lui Al. Kirițescu se bucură de sinceritatea și tirul direct al pamfletarului, dar suferă sub aspectul forței de pătrundere și de generalizare. Incriminînd un anume personaj, ușor de identificat pentru un cunoscător al realităților României anilor '40—44, și citeva tipuri din imediata sa apropiere, autorul **Gaițelor** a realizat un pamflet dramatic ancorat în lumea faptelor imediate, fără o pătrundere a esenței structurilor dictatoriale, din care cauză piesa se citește sau se vizionează astăzi cu sentimentul pe care ți-l procură un document de arhivă, pentru că personajele **Dictatorului** nu au o transfigurare artistică în stare să le asigure viabilitatea în ochii unui spectator detașat de evenimente care le-au generat. Atitudinea scriitorului se manifestă cu incisivitatea gazetarului, fără forța unei suficiente innobilări estetice a materiei de inspirație” (D. Chirilă — „Familia” 4/1975).

Alte opinii: Bogdan Ulmu — „România literară”, 14 august 1975.

1947, 24 ianuarie — **NUNTA DIN PERUGIA**, dramă în două acte (7 tablouri) (A fost inițial un scenariu radiofonic).

Teatrul Național — Sf. Sava. Direcția de scenă: Fernando de Cruciatli. Decoruri: Traian Cornescu, Natalla Bragalia. Cu: Agepsina Macry, Anca Șahighlan, Didy Teodorescu, Virginia Bude-Ūngureanu, Mariana Șerban, Marcella Demetriad, Yarodara Nigrim, Elena Negreanu, Valeria Panait, B. Igor, C. Niculescu, I. Manolescu, N. Dumitrescu, C. Neacșu, I. Savin, Emil Botta, A. Alexandrescu-Vrancea, G. Soare, Gabriel Dănculescu și alții.

Piesa s-a mai jucat la Teatrul Național din Iași — în 1967, la Teatrul de Stat din Arad — în 1969 și la Teatrul din Pilești — în 1977.

„Cu **Nunta din Perugia** dl. A. Kirițescu dă opera sa de maturitate, în care informația istorică, meșteșugul dramatic, lirismul elevat, imaginea de alocuri prea prețioasă poate — sintem însă în **Quattrocento** — se aliază, se topesc într-un tot, pe care un mare suflu tragic îl agită, dincolo de perfecțiunile exterioare. (...)

Autorul și-a ales de data aceasta **Perugia** ca loc de acțiune, iar ca eroi familia ilustră a Baglionilor, care, — după modelul timpului — a dat și savanți și filosofi și mărfame, virtuozitate, dar și titani — unul dintre aceștia este Griffone

Baglione. Este — ca foarte mulți căpitani ai epocii Renașterii — un torturat, un ambițios, un pasionat pe care gloria „marei capitan” Cesare Borgia nu-l lasă să doarmă”. (Tudor Șoimaru — „Adevărul”, 1 februarie 1947).

„In **Nunta din Perugia** dl. Kirițescu a căutat s-o zugrăvească (Renașterea — n.n.) potrivit unei viziuni ce-și trage obirșia de la romantici și care selectează din multiplicitatea aspectelor în special contrastul, culoarea tare, pasiunea și lupta pentru putere, într-un cuvînt spectacolul. (...) Dl. Kirițescu își confirmă astfel afinități romantice pe care le-am putut constata și cu prilejul **Damei cu camelii**.” (Silvian Iosifescu — „Contemporanul”, 19, 31 ianuarie 1947).

„...nici un moment d-sa nu trădează adevărul moral, încadrat în cel istoric, al acestor personaje. Aici e calitatea esențială a piesei.” (Dan Petrașincu — „Națiunea”, nr. 256, 31 ianuarie 1947).

Alte opinii: N. Moraru — „Rampa”, 9 februarie 1947; N. Barbu — „România liberă”, 12 decembrie 1967; Stelian Vasilescu — „Familia”, 1/1968; Tr. L. Birăescu — „Tribuna”, 22 februarie 1968; N. Corbeanu — „Orizont”, 3/1968; Șerban Cioculescu — „România literară”, 7 octombrie 1976; I. Sirbu — „Cronica”, 8 octombrie 1976.

1948, 9 aprilie — **MICHELANGELO**, dramă în trei părți (9 tablouri) Teatrul Național — Sf. Sava. Direcția de scenă: Fernando de Cruciatli. Decoruri și costume: Traian Cornescu. Cu: G. Storin (în rolul titular), N. Băltășanu, C. Niculescu, P. Dem. Dragoman, A. Marius, N. Făzădaru, Ion Ulmeni, N. Cristescu, M. Gîngulescu, Chiril Economu, V. Popovici, A. Demetriad, M. Olariu, I. Horațiu, S. Holban, A. Gurian, I. Focșeneanu, G. Bujiga, Toma Caragiu, Elvira Godeanu, N. Motoc, Titus Lăptes, P. Stoian, Ion Henter, Ludovic Antal, C. Tănăsescu și alții.

Piesa s-a mai reprezentat la Teatrul de Stat din Oradea, în 1969, și la Televiziune, în regia Sandei Manu, în 1971.

„O frescă dramatică și nu o dramă propriu-zis este **Michelangelo**, al treilea fragment din ciclul **Renașterii** pe care ni l-a oferit Al. Kirițescu, cel dintîi fiind **Borgia**, jucat de Marioara Ventura, în travesti, pe vremuri, la Teatrul Național. (...)

Valoarea lor, mai ales a celui din urmă — ni se pare a consta în expresia literară.

Bogăția textului, ritmul, cascadele de imagini, amintind somptuozitatea unui D'Annunzio nu pot fi îndeajuns apreciate în tumultul unui spectacol care cu-

prinde personaj tablouri și aproape șaptezeci de personaje. (...).

Patrimoniul lumesc, discuții politice, filosofice, religioase, evocări de cetăți celebre și de lupte între cetăți, chipuri ce apar și dispar arbitrar, într-un joc confuz de fantome, pasiune și estetică, elevațiuni și satiră, toate se alungă vertiginos, se întretaie, se întrec în acest caleidoscop magic, palpitant și instructiv, greu de culori și de lumini, spectacol abundent din care nu știi ce să alegi mai întâi și în care, ca în tot teatrul poeziei îmbătați de propriul lor patetism, elocvența verbului ține loc de invenție dramatică, iar împletirea laborioasă a mai multor intrigi înecă firul de argint al unei acțiuni unice simple, directe și captivante, cu interesul crescând și cu finalitatea fulgerătoare." (Victor Eftimiu — „Adevărul”, 14 aprilie 1948)

„...O piesă de culmi și de abisuri, scrisă nu numai cu meșteșug teatral, dar și într-o limbă românească de mare puritate și frumusețe”. (C. Panaitescu — „Rampa”, 4 aprilie 1948)

„...o simplă lectură a textului este edificatoare, rămânând după ea imaginea unui Michelangelo ușor vulgarizat, mișcându-se cu inutilă contorsionare într-o dramă minoră. Foarte puțin este vorba în acest text despre pictorul, sculptorul și arhitectul de geniu și mai mult de tribulațiile sale amoroase și de reacțiile sale colerice. (...) ...melodramă plină de confuzii și inadvertențe de fond, supărătoare chiar în afara oricărei pedanterii istorico-documentare, text de romanțioasă naivitate în care intermezzo-ul sentimental pare sugerat de Traviata sau Tosca...” (François Pamfil — „Familia”, 9/1969)

Alte opinii: Silviu Iosifescu — „Contemporanul”, 81, 16 aprilie 1948.

1960, 10 aprilie — **MOȘ TEACĂ** (două tablouri)

Teatrul „A. Davila” din Pitești. Regia: Virgil Sacerdoțeanu. Decoruri și costume: Al. Brătășanu. Cu: Gh. Lăscu, Telly Barbu, Ion Focșă și alții.

„Moș Teacă a lui Kirilăscu, mai mult decît o «dramatizare», o reducere scenică a schițelor lui Bacalbașa, este o piesă de sine stătătoare, construită cu fața spre teatru.” (S. G. — „Teatrul”, 6/1960).

Alte opinii: Valentin Silvestru — „Contemporanul”, 15 aprilie 1960.

III. LUCRĂRI DRAMATICE PUBLIFICATE (după 1944)

● **Galțele**, comedie în trei acte. București, ESPLA, 1953. Cu un cuvînt înainte de Al. Kirilăscu.

● **Cintecul de nuntă**. Comitetul pentru așezăminte culturale (CPAC), București, 1950

● **Darul frăției; Dreptate; Dulapul cu oglindă**. CPAC, București, 1953

● **Așa cîeră politica**. Cult. Pop., III, nr. 11, 1953.

● **Negustorie cîntită; Cu viața mergem înainte**. CPAC, București, 1953

● **TEATRU**. București, ESPLA, 1956. Cuprinde: **Borgia**, piesă în trei părți (13 tablouri); **Nunta din Perugia**, piesă în două părți (7 tablouri); **Michelangelo**, piesă în două părți (7 tablouri); **Galțele**, comedie în trei acte; **Dictatorul**, comedie în trei acte (4 tablouri)

Acest volum a fost distins cu Premiul „I. L. Caragiale” al Academiei Române.

● **Ruxandra și Timotei**, poem istoric în versuri. ESPLA, București, 1957

● **Galțele**. Teatru. Ediție îngrijită și tabel cronologic de Valeriu Răpeanu și Sanda Răpeanu. Prefață și note de V. Răpeanu. București, Editura Minerva (Biblioteca pentru toți), 1976.

Cuprinde: **Anișoara și ispița** (Marcel & Marcel — Rochii și ispite), comedie în trei acte; **Florentina**, piesă în trei acte; **Galțele**, comedie în trei acte; **Borgia**, piesă în trei părți; **Nunta din Perugia**, piesă în două părți; **Michelangelo** (piesă în două părți).

● **Nunta din Perugia**. „O antologie a dramaturgiei românești. 1944—1977” — vol. 2. București, Editura „Eminescu”, 1978

● **Galțele**. Comedie în trei acte. București, Editura Eminescu, 1983, colecția „Rampa”.

● **Galțele și alte piese de teatru**. Studiu introductiv și note de Valeriu Răpeanu. București, Editura Eminescu, 1986

Cuprinde: **Anișoara și ispița**, **Florentina**, **Galțele**, **Borgia**, **Nunta din Perugia**, **Michelangelo**

Adriana POPESCU